

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Економічний факультет

ГІНКУЛ ДІАНА МИХАЙЛІВНА

**ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА
В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

групи ПЕ-21(з)

спеціальність 051 Економіка (Прикладна економіка)

Автореферат на здобуття другого (магістерського) рівня
вищої освіти

Івано-Франківськ – 2023

Дипломна робота виконана в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника

Науковий керівник

Кандидат економічних наук, доцент

Мацола Михайло Михайлович,

Прикарпатський національний університеті імені Василя Стефаника,

доцент кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки

Рецензент

Доктор економічних наук, професор

Щур Роман Іванович

Прикарпатський національний університеті імені Василя Стефаника,

професор кафедри фінансів

Захист відбудеться «26» грудня 2023 р.

Дипломну роботу надано до захисту 6.12 .2023 р.

Завідувач кафедри

Пилипів Н.І.

(підпис) (ім'я та прізвище)

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Актуальність теми дослідження підтверджено працями низки українських науковців, які присвячені дослідженням ефективності виробничо-господарської, фінансової діяльності підприємства, зокрема: Андрійчук В.Г., Богданович О.Г., Гетьманський В.О., Говорушко Т.А., Косянчук Т.Ф., Краснокутська Н.С., Отенко В.І., Панчук А.С., Шепеленко М.П., Шляга О.В., Шматковська Т.О. Дані дослідження пропонують дієву систему аналізу, що дасть змогу вдосконалити рух матеріальних потоків, зменшить втрати фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, оптимізувати чисельність персоналу, та надасть підприємству необхідні інструменти для збільшення прибутковості й ефективності діяльності, а також забезпечить можливості ухвалювати оперативні управлінські рішення за всіма аспектами виробничо-економічної, фінансової та інвестиційної діяльності. Розвиток ринкових відносин підвищує відповідальність і незалежність підприємств усіх форм власності у виробленні управлінських рішень щодо забезпечення ефективності їх виробничо-господарської діяльності. Безперечною є й актуальність розв'язання цих проблем для конкретного економічного суб'єкта, оскільки підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності дає можливість забезпечити додаткові конкурентні переваги в підвищити якість та досягнути максимальних результатів за мінімально можливих витрат. Також досягається якісне та повне доведення до кінцевого споживача всього асортименту продукції з мінімальними витратами для підприємства та в максимально швидкі терміни. Крім цього, зростає рентабельність діяльності підприємства, як за рахунок оптимізації роботи всіх ланок підприємства, так і за рахунок гнучкішого управління розподілом матеріальних запасів відповідно до структури виробничого процесу.

На практиці питання підвищення ефективності діяльності на підприємстві є досить розробленими. Економічно ефективним можна вважати те виробництво, за якого при реалізації своєї продукції (робіт,

послуг) і при виплаті всіх обов'язкових платежів і податків у підприємства залишається чистий прибуток на подальший розвиток. Для досягнення ефективного виробництва необхідно добре знати потреби в устаткуванні, матеріалах, чисельності основних і допоміжних робітників для виготовлення вчасно продукції у встановлених обсягах та відповідно до встановлених вимог за якістю.

Об'єктом дослідження у магістерській роботі є фінансово-господарська діяльність підприємства ТзОВ «СИЛУР-ІФ».

Предметом дослідження є процес підвищення ефективності діяльності підприємства.

Метою магістерської роботи є дослідження теоретичних підходів і розробка практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності підприємства.

Для досягнення поставленої мети у роботі вирішено такі завдання:

- досліджено теоретичні основи підвищення ефективності діяльності підприємства;
- проаналізовано показники та фактори, що впливають на ефективність діяльності підприємства;
- проведено оцінку ефективності діяльності підприємства;
- розроблено заходи щодо підвищення ефективності діяльності підприємства;
- проведена оцінка доцільності і ефективності впровадження запропонованих заходів.

У даній магістерській роботі були використані наступні методи дослідження: метод аналізу, синтезу, порівнянь, статистичні та економіко-математичні методи.

Інформаційною базою для дослідження є законодавча та нормативно-правова база, праці вітчизняних та закордонних учених, монографії, наукові матеріали, практичні матеріали для конференцій, журналів, дані фінансової та бухгалтерської звітності ТзОВ «СИЛУР-ІФ».

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці рекомендацій і практичному застосуванні результатів аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства та запропонованих заходів для підвищення ефективності роботи досліджуваного суб'єкта господарювання.

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків. Загальний обсяг роботи 80 сторінок. Робота містить 14 рисунків, 24 таблиці. Список використаних наукових джерел нараховує 71 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У розділі 1 «Теоретичні аспекти дослідження ефективності діяльності підприємства» детально розглядається економічна сутність поняття ефективності роботи підприємства. Наводяться визначення ефективності виробництва як комплексного показника результативності використання всіх виробничих ресурсів. Аналізується взаємозв'язок між економічним ефектом та економічною ефективністю, перелічуються основні завдання аналізу ефективності діяльності підприємства. Наведена класифікація видів ефективності за різними критеріями.

Детально описується процес управління економічною ефективністю на підприємстві. Розглядаються економічні, технічні, соціальні та екологічні цілі діяльності підприємства, пояснюється відмінність понять ефективності господарської діяльності, ефективності використання ресурсів та ефективності виробництва. Окреслено резерви підвищення ефективності на підприємствах та в економіці загалом. Розглядається управління ефективністю як сукупність взаємопов'язаних процесів на різних рівнях.

У даному розділі також детально розглядаються показники вимірювання ефективності діяльності підприємства. Зазначено, що оцінити ефективність роботи підприємства можна лише за допомогою системи взаємопов'язаних показників, оскільки один окремий показник не є універсальним. Запропонована класифікація показників за: а) методом

вимірювання; б) ступенем узагальнення; в) періодом розрахунку; г) об'єктом дослідження; д) предметом дослідження. Детально характеризуються абсолютні, відносні, структурні та приростні показники.

Наголошується, на тому що в умовах ринкової економіки ключове значення мають показники якості продукції та послуг, оскільки саме якість впливає на конкурентоспроможність і прибутковість. Перераховуються переваги систематичного аналізу ефективності для прийняття управлінських рішень на підприємствах. Розкривається сутність системного підходу в комплексному економічному аналізі та його переваги. Виділено два основні підходи до проведення комплексного аналізу - за системою показників або за єдиним узагальнюючим показником. Пояснюється доцільність їх комбінованого застосування на практиці та описується методика розрахунку нормативів для визначення ефективності роботи структурних підрозділів організації на основі динаміки показників.

Представлена класифікація ресурсів, витрат та результатів для оцінки економічної ефективності діяльності підприємства. дається визначення поняття "ресурси" та "витрати" в контексті ефективності підприємства. Здійснюється класифікація витрат на одноразові та поточні. Наведена універсальна класифікація витрат та ресурсів у світовій практиці, при цьому виокремлюються три групи показників економічного ефекту: об'ємні, кінцеві та соціальні результати. За ступенем охоплення результатів виокремлено часткові та узагальнюючі показники ефективності. За методикою розрахунку розрізняють витратні та ресурсні показники. За спрямованістю дії виокремлюють показники ємності (відношення ресурсів до результату) та віддачі (відношення результату до ресурсів). Класифікуються фактори (елементи, що впливають на показники ефективності) за вільними ознаками. Акцентується увага на важливості відокремлення зовнішніх факторів під час оцінювання діяльності підприємства.

Отже, у першому розділі системно викладено класифікацію ключових економічних категорій для визначення та аналізу ефективності

роботи підприємницьких структур та всебічно розкривається тема показників вимірювання ефективності роботи підприємства та методологія їх аналізу.

Розділ 2 «Сучасні умови функціонування та тенденції розвитку підприємства» присвячений аналізу діяльності ТзОВ «СИЛУР-ІФ». Першим завданням було дослідити господарсько-правові засади функціонування та загальну характеристику ТзОВ «СИЛУР-ІФ». В ході виконання завдання було встановлено, що підприємство функціонує на ринку з 2013 року, за організаційно-правовою формою ТзОВ «СИЛУР-ІФ» є товариством з обмеженою відповідальністю.

Під час оцінки фінансово-економічного стану ТзОВ "СИЛУР-ІФ" було виконано таке завдання: проаналізовано динаміку та структуру активів і пасивів; ліквідність і платоспроможність; фінансову стійкість; ділову активність.

За результатами оцінки прибутковості ТзОВ "СИЛУР-ІФ" виявлено позитивну тенденцію зростання коефіцієнта валового прибутку впродовж аналізованого періоду та від'ємні значення та негативну динаміку показників операційної рентабельності та рентабельності продажів через збитковість у 2022 році. За результатами аналізу виявлено неналежний фінансовий стан підприємства. На основі отриманих даних пропонуються такі заходи для покращення позиції:

1. Зниження собівартості продукції;
2. Прискорення обігу товарів, уникнення накопичення готової продукції;
3. Розширення ринків збуту;
4. Пошук резервів підвищення прибутковості.

Отже, на прибутковість підприємства впливають певні чинники, вивчення яких є актуальним. За допомогою кореляційно-регресійного аналізу встановлено вплив обсягу виробництва та собівартості реалізованої продукції на прибуток.

У розділі 3 «Шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства» розглянуто основні напрями підвищення ефективності діяльності підприємства на прикладі ТзОВ «СИЛУР-ІФ». Характеризується система КРІ як вимірювання результативності за ключовими показниками. Подається послідовність етапів впровадження системи КРІ на підприємстві. Наведена методика багатоетапного оцінювання ефективності роботи підприємства через розрахунок загальних та часткових показників рентабельності. Запропоновано конкретні заходи для підвищення прибутковості ТзОВ «СИЛУР-ІФ»: організаційні, технічні, економічні.

Аналіз діяльності ТзОВ "СИЛУР-ІФ" засвідчив, що майже 50% випуску продукції підприємства залишаються нереалізованими. Отже, пропонуємо використовувати резерви у вигляді надлишкової готової продукції шляхом її переробки на інший вид товару.

З огляду на світові та вітчизняні тенденції, обґрунтовано доцільність організації на ТзОВ виробництво паливних пелет із подрібненої деревини. Сировиною може служити незатребувана раніше стружка та тріски. Таке рішення підтверджує можливість для збільшення прибутковості даного суб'єкта господарювання.

Обґрунтована доцільність комбінованого екстенсивно-інтенсивного підходу та описується методика визначення резервів прибутку на трьох етапах: аналітичному, організаційному та функціональному. На основі аналізу даних ТзОВ «СИЛУР-ІФ» виявлено проблеми збуту і пропонуються заходи для підвищення рівня реалізації продукції.

Отже, наводяться обґрунтовані рекомендації щодо комплексного підвищення ефективності господарської діяльності підприємства в сучасних умовах. Проведений аналіз у третьому розділі засвідчив, що одним із шляхів підвищення прибутковості підприємств є збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції.

ВИСНОВКИ

У роботі проаналізовано теоретичні засади та чинники економічної ефективності підприємницької діяльності. При дослідженні методичних підходів та системи показників підприємства було запропоновано авторську логіко-структурну модель аналізу.

Виокремлено основні фактори впливу на діяльність підприємства:

- зовнішні (економічні та ринкові умови);
- внутрішні первинні (обсяги, ціни, собівартість продукції);
- внутрішні вторинні (умови праці, технічне забезпечення, організація виробництва тощо).

Детально охарактеризовано та обґрунтовано доцільність комплексного застосування різних методів для досягнення поставлених цілей. Досліджено теоретичні засади ефективності діяльності підприємства як комплексного показника результативності використання ресурсів та досягнення цілей. Запропоновано авторське визначення економічної ефективності з урахуванням сучасних викликів.

Систематизовано фактори впливу на ефективність діяльності підприємства. Виокремлено ключові зовнішні та внутрішні чинники, що досягає рівня ефективності. Удосконалено класифікацію показників та методи оцінювання ефективності з позиції системного підходу. Запропоновано врахування як економічних, так і соціальних результатів.

У другому розділі проаналізовано прибутковість діяльності ТзОВ "СИЛУР-ІФ". Вивчено організаційно-правові засади функціонування підприємства. З'ясовано, що вона працює на ринку з 2013 року як товариство з обмеженою відповідальністю та займається виробництвом продукції за національним класифікатором.

Далі було оцінено фінансово-економічний стан підприємства, проаналізовано динаміку та структуру активів і джерела їх утворення, ліквідність, платоспроможність, фінансову стійкість та ділову активність.

Аналіз прибутковості діяльності ТзОВ "СИЛУР-ІФ" засвідчив що у

2022 році через збитки погіршилася ефективність діяльності підприємства - коефіцієнт операційного прибутку та показник доходності продажів набули від'ємних значень і продовжували знижуватися.

Третій розділ роботи присвячений економічному обґрунтуванню напрямів зростання ефективності діяльності ТзОВ «СИЛУР-ІФ». Серед основних напрямів зростання прибутковості підприємства запропоновано: нарощення обсягів виробництва і реалізації продукції; поліпшення якості продукції; продаж зайвого устаткування та іншого майна або здача його в оренду; зниження собівартості продукції за рахунок більш раціонального використання матеріальних ресурсів, виробничих потужностей і площ, робочої сили і робочого часу; диверсифікація виробництва; постійне проведення аналізу ринку, поведінки споживачів і конкурентів; грамотна побудова договірних відносин із постачальниками, посередниками, покупцями та ін. У 2022 році частка реалізованої продукції сягала лише 62%. Це означає, що у підприємства неефективна збутова політика, адже 48% виготовленої продукції зберігаються на складі, втрачаючи свої якісні властивості та гарантійний термін. При цьому, витрати на виробництво продукції розподіляються тільки на частку реалізованої, собівартість виробництва зростає порівняно з конкурентами, прибуток скорочується, так само як і конкурентоспроможність аналізованого підприємства.

Оцінивши світові та вітчизняні тенденції, нами було визначено, що рекомендаційними заходами зі зростання прибутковості ТзОВ «СИЛУР-ІФ» є організація цеху з виробництва паливних гранул (пелет), де сировиною для виробництва продукції і буде нереалізована стружка та тріски. Розроблено комплексну методику аналізу та підвищення ефективності діяльності підприємства з використанням сучасного інструментарію, зокрема КРІ.

Обґрунтовано організаційно-економічні заходи оптимізації бізнес-процесів для забезпечення ефективного використання ресурсів підприємства. Проведено експериментальну апробацію розроблених пропозицій на прикладі підприємства ТзОВ «СИЛУР-ІФ». Доведено їх результативність для

підвищення ефективності діяльності.

Таким чином, запропоновані в магістерській роботі теоретичні положення, методичні підходи та практичні рекомендації дозволяють комплексно вирішувати проблеми ефективності та конкурентоспроможності підприємств в умовах сьогодення.

Список основних джерел

1. Апопій В. В., Міщук І. П., Ребицький В. М., Рудницький С. І., Хом`як Ю. М. (2018). Організація торгівлі: підручник 2-ге вид., перероб. та доп. Київ: Центр учбової літ. 632 с.
2. Вініченко О.М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства: дис... д-ра. екон. наук: спец. 08.00.04. Дніпро, 2017. 363 с.
3. Григораш ОВ., Булигіна Д.О. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємств. Приазовський економічний вісник. 2018. №6 (11). С. 154-158.
4. Дем`яненко Т.І., Хомутов Д.Г. Формування системи механізму ефективного управління на промислових підприємствах. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2018. Вип. 5. С. 81–85.
5. Дем`яненко Т., Яковенко І. Реінжиніринг бізнес-процесів як сучасний метод управління стратегічними змінами на підприємстві. Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка. 2022. № 14(28). URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/view/478/>
6. Джеджула В.В. Фінансовий аналіз та звітність: практикум / І.Ю. Єпіфанова, В.В. Джеджула. — Вінниця: ВНТУ, 2018. — 143 с.
7. Євась Т.В., Олексюк А.А. Теоретичні аспекти аналізу економічної ефективності діяльності підприємства. Подільський науковий вісник. 2018. Випуск №1. С. 18-21. URL: http://www.pnv.in.ua/images/Magazine/1_2017.pdf#page=17.
8. Єпіфанова І.Ю. Оцінювання ризику стратегій розвитку

підприємств молочної галузі [Електронний ресурс] /Джеджула В.В., Єпіфанова І.Ю., Дзюбко М.Ю. // Економіка та суспільство. — 2018. — Вип. 13. — С. 428—434.-Режим доступу: <http://economyandsociety.in.ua>.

9. Копитко М. І. Управління інноваціями: навчальний посібник для самостійного вивчення дисципліни у схемах і таблицях. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 292 с.

10. Панчук А. С., Малькова К. О. Теоретичні основи формування цифрової стратегії підприємств. Економіка та суспільство. 2021. №34. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1036/993/>.

11. Швед В.В., Прохорова О.В., Медведкін О.В., Яковченко І.С. Стратегічне та оперативне планування: порівняльний аналіз. Подільський науковий вісник. 2020. № 2. С. 58-65 URL: http://pnv.in.ua/images/Magazine/2_2020.pdf

12. Швед Т. Концептуальні підходи до оцінки ефективності розвитку підприємства / Т. Швед [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/20802/1/Shved_%D0%A1onc%20conceptual.pdf.

13. Ярославський А.О. Економічна ефективність діяльності підприємства: теоретичний аспект. Науковий вісник ужгородського університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство». 2018. Випуск №20. Частина 3. С. 174-177. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/20_3_2018ua/38.pdf.

14. D. Schallmo, C. A. Williams & L. Boardman. The Future of Business and Information Systems Research: A Study on the Role of IS in the Digital World. MIS Quarterly. 2019. URL: <https://www.worldscientific.com/doi/epdf/10.1142/S136391961740014X>.